

Особливості використання моделей дистанційного навчання у закладах вищої освіти за допомогою впровадження інноваційних методів

Гаврилов Ігор Сергійович ¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.12.2023	Освіта/Педагогіка	378.14

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10649384>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті досліджуються особливості використання моделей дистанційного навчання, за допомогою впровадження інноваційних методів у закладах вищої освіти. З'ясовано, що організацією дистанційного навчання в системі освіти в Україні та в світі, тримається на чотирьох відомих моделях, які використовують різноманітні традиційні засоби навчання та засоби нових інформаційних технологій: телебачення, відеозаписи, комп'ютерні телекомунікації, тощо. Доведено, що найкращою формою дистанційного навчання є дистанційне заняття, що характеризується контролем пізнавальної діяльності студентів, забезпечує зворотний зв'язок і набуття основних навичок розв'язання типових завдань. Доцільною формою організації дистанційного навчання практичної роботи у закладі вищої освіти стає дистанційна робоча платформа, яка створюється викладачем для студентів. Встановлено, що сучасні інноваційні технології надають реальні можливості для диференціації навчання, орієнтації на індивідуальні можливості та здібності кожного студента. Таким чином, з'являється можливість реконструювати весь освітній процес: аудиторні заняття, лабораторні та практичні роботи залишити за груповими, колективними видами діяльності під керівництвом викладача, а те, що потребує самостійної пізнавальної діяльності, самостійної дослідницької роботи та індивідуальних консультацій викладача у віртуальному режимі перенести на дистанційні форми.

Ключові слова: студент, викладач, заклад вищої освіти, моделі, дистанційне навчання, інноваційні технології, інноваційні методи

Peculiarities of the use of distance learning models in institutions of higher education with the help of the implementation of innovative methods

Abstract. The article examines the peculiarities of the use of distance learning models, with the help of the implementation of innovative methods in institutions of higher education. It was found that the organization of distance learning in the education system in Ukraine and in the world is based on four well-known models that use various traditional means of learning and means of new information technologies: television, video recordings, computer

¹ аспірант кафедри професійної освіти Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 08401, м. Переяслав-Хмельницький, вул. Сухомлинського, 30, <http://orcid.org/0000-0003-0436-3776>

telecommunications, etc. It has been proven that distance learning is the best form of distance learning, which is characterized by the control of students' cognitive activity, provides feedback and the acquisition of basic skills for solving typical tasks. A remote work platform created by a teacher for students is an appropriate form of organizing distance learning of practical work in a higher education institution. It has been established that modern information technologies provide real opportunities for differentiating learning, focusing on the individual capabilities and abilities of each student. Thus, there is an opportunity to reconstruct the entire educational process: classroom classes, laboratory and practical work should be left for group, collective activities under the guidance of the teacher, and what needs independent cognitive activity, independent research work and individual consultations of the teacher in the virtual mode should be transferred on remote forms.

Key words: student, teacher, institution of higher education, models, distance learning, innovative technologies, innovative methods

Вступ

Постановка проблеми. Зміни у соціально-економічному та політичному розвитку України вимагають удосконалення професійної підготовки майбутніх викладачів за допомогою впровадження інноваційних методів навчання в освітньому процесі закладу вищої освіти. Сучасний стан суспільного розвитку, однією з особливостей якого виступає багаторазове збільшення інформаційних потоків, змушує формулювати принципово нові пріоритети в підготовці спеціалістів високого рівня. Завдання, що постає перед закладом вищої освіти, полягає не стільки в тому, щоб дати певний обсяг інформації студенту, скільки у формуванні певної нормативної й мотиваційно-ціннісної структури особистості студента, провідним компонентом якого буде потреба в постійному самовдосконаленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даною проблемою дистанційного навчання та інноваційними методами навчання у закладі вищої освіти досліджували ряд вітчизняних науковців, серед яких, слід відзначити Шуневича Б.І., Стефаненко П.В., Царенко В.О., Москаль Ю., та ін. Однак вченим не в повній мірі вдалося дослідити дане питання, воно досі залишається не розкритим, що й зумовило вибір даної тематики, її сучасну актуальність.

Метою статті є особливості використання моделей дистанційного навчання, за допомогою впровадження інноваційних методів у закладах вищої освіти.

Результати

Виклад основного матеріалу. У межах нашого дослідження йдеться про моделі, які мають максимально узагальнюючий характер, які беруть до уваги найбільш суттєві ознаки об'єкта, явища або процесу. За організацією дистанційної системи освіти, що існує на сьогодні в світі, ґрунтується на чотирьох відомих моделях.

1. Інтегративна модель, що поєднує очні та дистанційні форми навчання. Заклади вищої освіти, які надають перевагу цій моделі запрошують своїх студентів на очні курси, семінари та консультації в певний час. Досвід використання такої моделі мають університети США та Європи, де пропонуються елективні курси, які передбачають систематичний курс лекцій. Студенти можуть прослухати лекції на CD-дисках і побачити їх на слайдах. Вони бачать лектора, що значно спрощує процес сприйняття навчального матеріалу. Далі студенти повинні ознайомитись з досить великою кількістю додаткової літератури, розміщеної на сайті університету. Водночас студенти можуть отримати консультацію викладачів університету та раз на місяць попрацювати в чаді, де обговорюються поставлені навчальні проблеми. Водночас, передбачені очні семінари з викладачами, на яких обговорюються ті самі питання. Контроль здійснюється

спеціалістами, які беруть до уваги не тільки предметні знання, але також і сформованість інтелектуальних вмінь критичного мислення. Ця модель перспективна для базової освіти, коли окремі розділи, теми програми, види діяльності виносяться на дистанційну форму, а очні заняття лишаються для обговорення складних питань та дискусій [1]. Модель може також ефективно діяти і на міжнародному рівні з урахування глобалізаційних процесів у сучасній системі освіти.

2. Мережева модель дистанційного навчання передбачає те, що студент знаходиться на досить далекій відстані від освітнього закладу та не може відвідувати очні заняття з певних причин, але це не виключає для нього систематичного контакту з викладачем та іншими студентами. Зміст навчання при цьому структурується таким чином, щоб максимально використати можливості інформаційних та телекомунікаційних технологій, беручи до уваги специфіку сприйняття інформації в різноманітних її видах: звуковому, текстовому, графічному; психофізіологічні питання сприйняття інформації та психолого-педагогічні особливості середовища, в якому відбувається взаємодія тобто віртуальної реальності, яка має специфічні риси: вторинність щодо традиційного освітньо-інформаційного середовища, актуальність, автономність, інтерактивність. Ключовими ознаками віртуального освітнього процесу є: попередня невизначеність для суб'єктів взаємодії; унікальність для кожного роду взаємодії суб'єктів, в тому числі і з реальними навчальними об'єктами, існування віртуального освітнього процесу тільки протягом часу самої взаємодії. Автономний курс дистанційного навчання може бути побудований на основі занять (за аналогією з традиційними заняттями в аудиторії), або за розділами, темами програми. Курс будується на основі модулів, які передбачають всі етапи логіки пізнавальної діяльності: ознайомлення з новим матеріалом, оволодіння новим матеріалом, використання нових знань для вирішення дослідницьких, практичних та творчих завдань, контроль. Засоби інформаційних технологій, гіпертекстові технології, мультимедіа дозволяють створювати проблемні ситуації, які стимулюють студентів до самостійних пошуків рішень, роздумів, обговорюванням, дослідженням. Розробка автономних курсів дистанційного навчання є складним та дорогим процесом, в якому мають брати участь як педагоги-практики, так і дизайнери та програмісти. В світовій практиці прийнятим є корпоративний підхід, коли декілька освітніх закладів об'єднують свої зусилля в розробці цілої серії курсів. В інформаційно-освітньому середовищі необхідно спроектувати весь комплекс завдань, передбачених освітнім стандартом з конкретної дисципліни, спеціальності [2]. Блоки, які входять в інформаційно-освітнє середовище освітнього закладу мають включати не тільки бібліотеку курсів (учбових предметів), але й посилання на відповідні віртуальні бібліотеки, енциклопедії, різноманітні джерела інформації, які можуть бути корисними при вивченні курсу. Повинні бути передбачені можливі електронні варіанти лабораторних та практичних робіт, система повинна забезпечити всі необхідні контакти в малих групах або в групі всього курсу для рішення поставлених завдань.

3. Кейс-технологічна модель, що поєднує Інтернет та кейс технології. Кейс-технологія полягає в наданні студентам інформаційних освітніх ресурсів у вигляді набору спеціалізованих навчально-методичних комплексів, які призначено для самостійного вивчення та використанні у них різних носіїв інформації. В кейс технології можуть ефективно використовуватись всі діючі в системі освіти засоби навчання, враховуючи як прийняту концепцію навчання, цілі, специфіку змісту навчання, так і дидактичні засоби і функції кожного засобу навчання, включеного до кейсу: програми вивчення дисциплін з методичними вказівками по виконанню контрольних, курсових та випускних робіт; друковані фундаментальні підручники та друковані посібники по кожній дисципліні курсу; спеціальні друковані навчально-практичні посібники з

текстами для самоконтролю та контролю; установчі аудіо - та відеолекції з кожної дисципліни курсу; лабораторні практикуми; комп'ютерні електронні підручники та комп'ютерні навчальні програми до усіх дисциплін курсу. Найчастіше до складу кейс-технологій включають електронні навчальні посібники (електронні підручники). Електронний підручник як програмний засіб навчального призначення можна представити як систему, яка складається з двох підсистем: інформаційної (змістова частина) та програмної. Інформаційна частина електронного підручника схожа до традиційного підручника. До її складу входять: представлення автора курсу, методичні рекомендації по вивченню курсу, чітко структуровані навчальні матеріали; ілюстрації, мультимедійні продукти, практикум для вироблення навичок щодо застосування теоретичних знань з прикладами виконання завдань та аналізом найбільш поширених помилок, система діагностики та контролю (тестові завдання, завдання для роботи в групі), додаткові матеріали [3]. Програмна частина складається з системи реєстрації студента, сервісних засобів (контекстна розшифровка термінів, нормативна база, електронна бібліотека, справи по роботі з підручником, словником, системи пошуку); комунікаційної системи (забезпечення взаємодії викладача та студента, захисної системи).

Кейси розсилаються студентам адміністрацією закладу, які беруть участь в курсі для самостійної роботи. На сайті курсу вказано час колективних, групових обговорень, форма цих обговорень (чат, відеоконференція, телеконференція, on-line, off-line), також передбачається робота в малих групах співробітництва над проектом, рефератом, підготовкою до дискусії, лабораторна робота, творча робота (індивідуальна або колективна). Передбачено інформаційно-методичне забезпечення до кейсу, як-то: посилання на існуючі вже в Інтернеті віртуальні бібліотеки або спеціально створені для даного курсу мультимедіа, бази даних, бази знань.

Етап підготовки включає три рівні: відбір та структурування кейсу з урахуванням його інтеграції з ресурсами Інтернет; відбір та методичну організацію ресурсів Інтернету, рекомендованих для даного курсу; проектування форм та видів контакту, засобів взаємодії з викладачем та студентів між собою з використанням послуг Інтернет-технологій.

4. Модель інтерактивного телебачення, що передбачає ведення комп'ютерних відео-конференцій, є найбільш складною для реалізації тому, що треба враховувати дидактичні особливості відео, потрібен сценарій кожного заняття, враховуючи те, що головною його діючою особою є викладач, в кадрі має відбуватися активна дія, а не монолог навіть компетентного професіонала. Крім того, необхідно спроектувати додаткові матеріали, завдання, пропоновані в формі відео на сайті курсу; важливо продумати форму проведення семінарів після лекцій, завдань для самостійної роботи, практичних та творчих дискусій [4-5]. Так, у сучасній освіті також виділяють чотири моделі дистанційного навчання:

- сегментна модель це програми дистанційного навчання впроваджуються в навчальні плани традиційних освітніх закладів з метою бути конкурентноспроможними на ринку освітніх послуг та ін.;
- бінарна модель дистанційного навчання: комерційні провайдери дистанційного навчання співпрацюють з освітніми закладами та надають свої веб-платформи для споживачів дистанційних курсів. Комерційні провайдери також надають технічну підтримку освітнім закладам та іноді розробляють контент курсу;
- віртуально-університетська модель дистанційного навчання: віртуальні університети є провайдерами програм дистанційного навчання на національному рівні;

- корпоративно-провайдерська модель дистанційного навчання: корпоративними провайдерами є компанії, які пропонують дистанційні курси з метою підвищення кваліфікації власних працівників [6].

Таким чином, в освіті успішно діють провайдери дистанційного навчання, які забезпечують потреби ринку сучасних освітніх послуг.

Висновки

Отже, із проведеного нами аналізу бачимо, що на вибір освітньої моделі дистанційного навчання впливає ряд факторів, залежно від бажаного кінцевого результату навчальної діяльності – як при вивченні окремої дисципліни, так і загалом. Проаналізувавши представлені моделі дистанційного навчання, ми дійшли висновку, що дистанційна освіта в закладі вищої освіти має свою специфіку і не завжди може бути цілком співвіднесена з визначеними чотирма моделями. Ефективність кожної запропонованої моделі можна оцінювати лише суб'єктивно, адже актуальність кожної з них залежить від базових факторів, що характеризуються викладачами як значущі. Подальші наші дослідження будуть пов'язані з організаційно-методичним забезпеченням дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Кухаренко В.М. "Система дистанційного навчання університету", Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики. Т. XIII, вип. 3 (37), С.220–233,2015
2. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія. Харків, Україна. Вид-во КП «Міська друкарня», 2020
3. Кухаренко В.М., "Про систему дистанційного навчання у відкритому дистанційному курсі", Інформаційні технології в освіті, № 11. С. 32–42. 2012.
4. Гнезділова К. М, Касярум С. О. Моделі та моделювання у професійній діяльності викладача вищої школи : навчальний посібник. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2011. 124 с
5. Ушкаленко І.М., Зелінська Ю.С. "Дистанційна форма навчання у вищих навчальних закладах України та інших країнах", Електронне фахове видання «Ефективна економіка», № 4, 2018
6. Шуневич Б.І. Порівняльний аналіз ранніх зарубіжних теорій дистанційного навчання / Б.І.Шуневич // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка та психологія» . – 2011. – № 2. – С. 105-108.